

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

Кафедра будівництва

Презентація теми № 7

РАННЬОХРИСТИАНСЬКА ТА РОМАНСЬКА
АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО

Лектор: Валентина Михайлівна Бакуліна

ЗМІСТ

1. Ранньохристиянська архітектура
2. Християнські базиліки
3. Романська архітектура, характер архітектурної та будівельної діяльності
4. Архітектура протороманського періоду (кінець V - X ст.)
5. Пізньороманська архітектура (XI - XIII ст.)
6. Особливості ранньохристиянського та романського стилю будівництва та архітектури

1. Передумови і характер будівельної та архітектурної діяльності

Мапа античної Італії

1. Ранньохристиянська архітектура.

В кінці III ст. християнство перетворилося з ідеології ізгоїв і державних злочинців, як вважала влада в I – II ст., на панівну релігію Середземномор'я. В 382 р. імператор Феодосій I проголосив християнство державною релігією і заборонив всі інші.

Ранньохристиянська культова архітектура поділяється на два періоди:

- до визнання християнства легальною релігією;
- після визнання в 382 р. до остаточного руйнування Західної Римської імперії.

У містах на узбережжі Малої Азії і в самому Римі знайдені залишки таких церков. Іншими місцями втаємничених релігійних зібрань стали катакомби – найчастіше покинуті каменоломні, в яких християни ховали тіла померлих та закатованих владою мучеників.

Катакомби святого Каліста
з відкритими нішами.

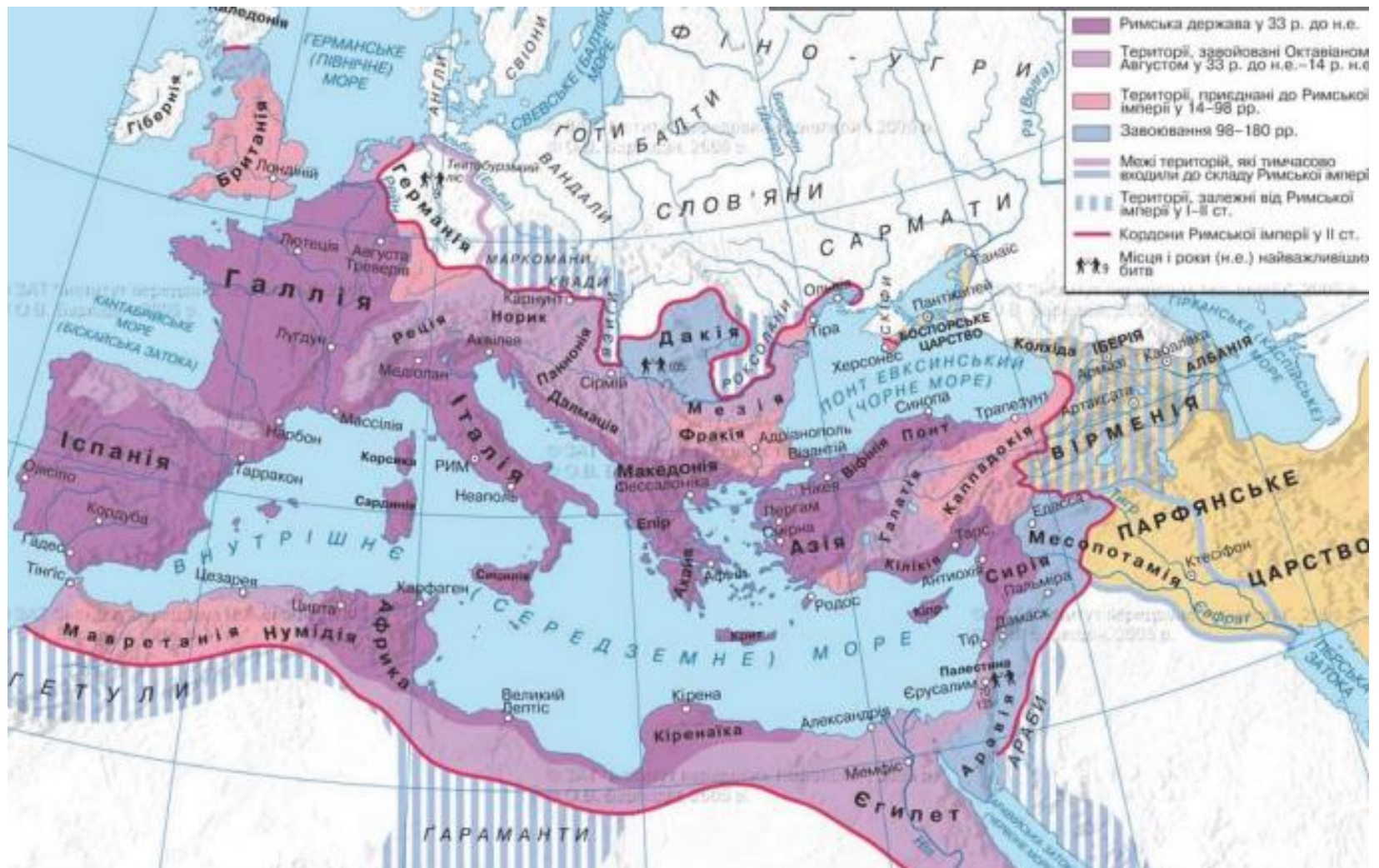

Фрагмент катакомб святого Петра і Марцеліна: ліворуч — Адам і Єва, праворуч — Оранта. Підземна церква III ст.

Форми поховань в катакомбах

Назва	Опис
Кубікули (лат. Cubiculum) і крипти	Кубікулами називалися невеликі камери, розташовані по боках основних ходів. Дослівно cubiculum означає «покій», покій для сну померлих. В кубікулах розташовувалися поховання декількох людей, найчастіше вони були родовими склепами. Знайдені кубікули, в яких нараховується до 70-ти і більше локулів різної величини, розташованих в 10 і більше рядів.
Ніші (лат. Loculi, локули)	Локули (дослівно «місця») є найпоширенішою формою поховань в катакомбах. Призначені для поховання як однієї людини, так і декількох (лат. Loculi bisomi, trisomi). Робилися у вигляді чотирикутних продовгуватих поглиблень в стінах коридорів катакомб або в кубікулах.
Аркосолії (лат. Arcosolium)	Аркосолій — невисока глуха арка в стіні, під нею в гробниці клали останки покійних. Таким чином, отвір гробниці розташовувався не збоку, а зверху. Цей дорожчий тип поховань відомий ще з античності. У них найчастіше ховали мучеників і використовували надгробну плиту як вівтар при відправі літургії. Частіше зустрічаються в кубікулах, ніж в коридорах катакомб.
Саркофаги (лат. Solum)	Відноситься до римської традиції поховання, пізніше запозиченої християнами. Не характерний для юдейських поховань. Поховання в саркофагах в катакомбах зустрічаються рідко. Саркофаги також могли розташовуватися в аркосоліях.
Поховання в підлозі (лат. Forma — «канал, труба»)	Зустрічаються в підлозі крипт, кубікул, рідко в основних ходах катакомб. Такі поховання часто зустрічаються неподалік поховань мучеників.

Територія зростання римської імперії

Види катакомб:

християнські

юдейські

синкретичні

катакомби на
Віа Латіна

**Християнські катакомби
святого Себастьяна —
отримали свою назву від
поховання в них
ранньохристиянського
мученика святого
Себастьяна**

Юдейські катакомби.

Відомі археологам
юдейські катакомби в
Римі знаходяться під Villa
Torlonia і Vigna Randanini
(відкриті в 1859 році).

Катакомби святого Себастьяна.

**Синкретичні
катакомби.** До
синкретичних
катакомб Рима
належать: підземні
храми degli Aureli,
Trebius Justus, Vibia.
Катакомби
Прісцилли

Катакомби на Віа Латіна.

Богато прикрашені катакомби на Via Latina (офіційна назва — Catacomba di Dino Compagni, бл. 350 р.), знайдені в 1955 році, були приватним похованням однієї або декількох родин

Синкретичні катакомби.

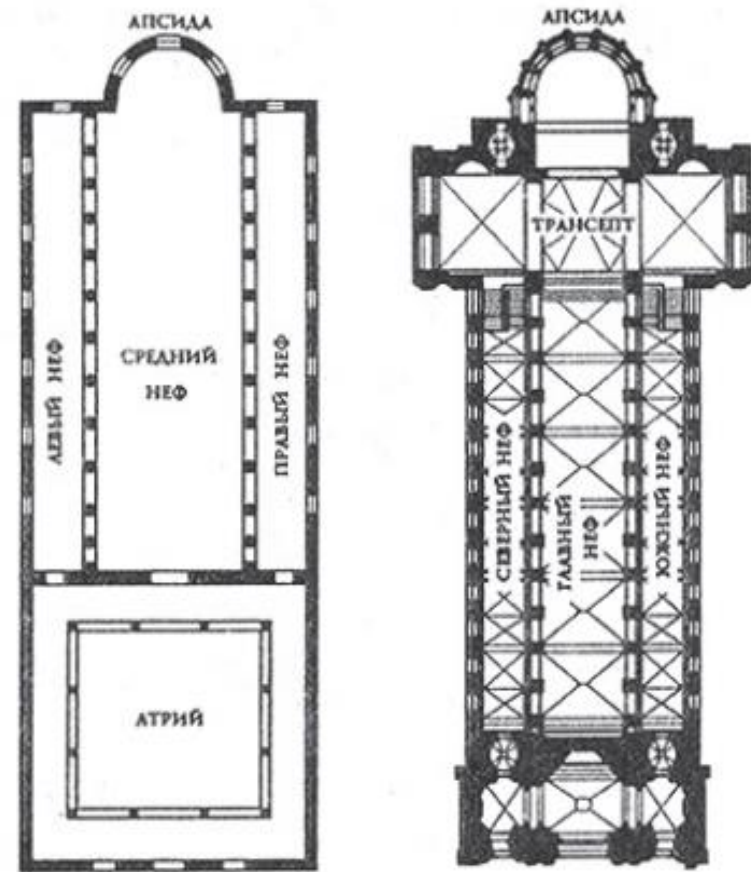
Катакомби в Римі У вічному місті знайдено більше 60 стародавніх лабіринтів, в яких були упокоєні близько 750 тис. Померлих.

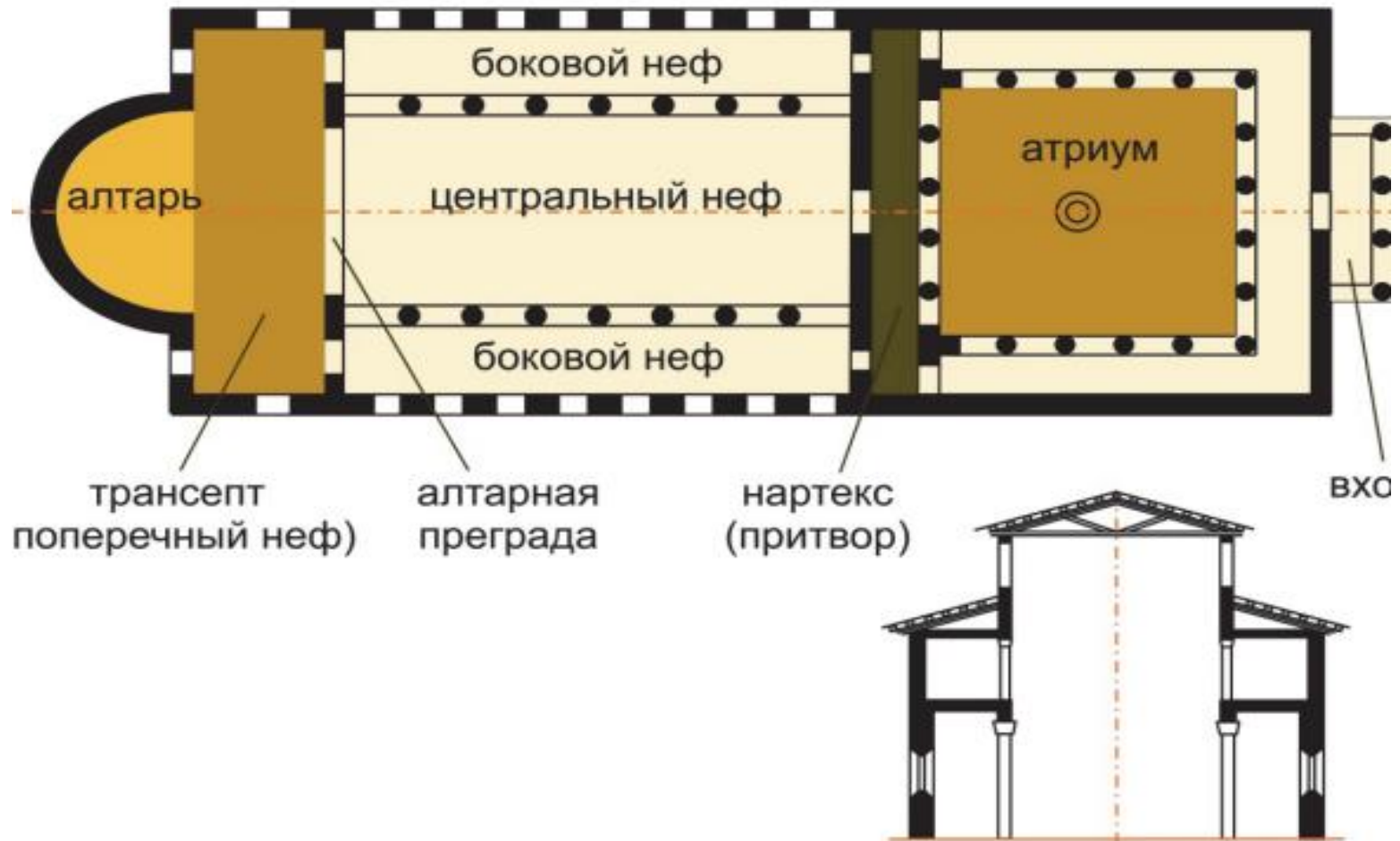
Кладка з каменю

2. Християнські базилики.

Після легалізації християнства в 313 року починається масове будівництво християнських храмів (рис.7.5) спочатку у Римі і Константинополі – новій столиці, у священних для християн містах Палестини – Єрусалимі, Віфлеємі, а надалі по всій імперії. Перші нові християнські храми за правління Костянтина I будували на основі розроблених раніше просторово - планувальних рішень римських базилік, і тільки пізніше, через 50...80 років

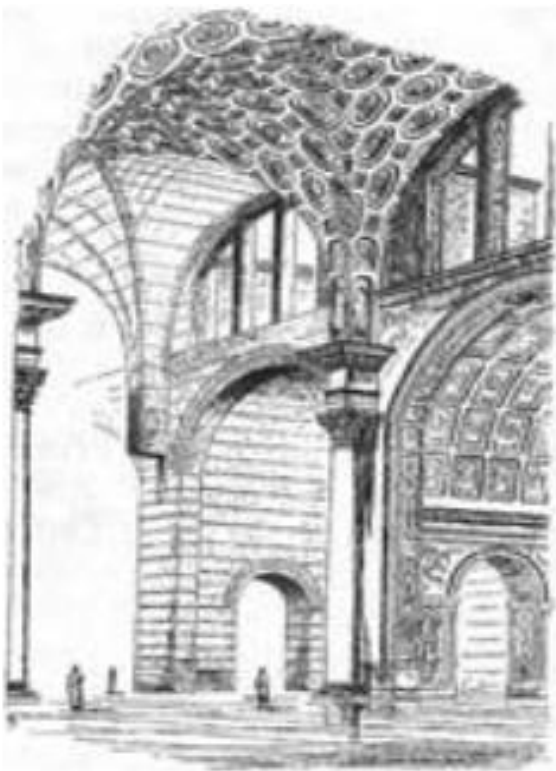

Плани ранньохристиянських базилік

План і конструкція християнської базиліки

Базиліка Константна

Апсида базилик св. Павла

Просторова структура християнських храмів визначалася необхідністю об'єднати в одній будівлі залу для загальних зібрань, чого не було в язичницьких храмах.

Вівта́р, Олта́р ([лат.](#) *alta ara*, *altare* — високий жертовник, вивищення) — узагальнююча назва для [сакрального](#) об'єкта (у священному місці, помешканні, [храмі](#) тощо), призначеного для здійснення ритуалів [жертвоприношення](#) пращурам, духам, богам, героям.

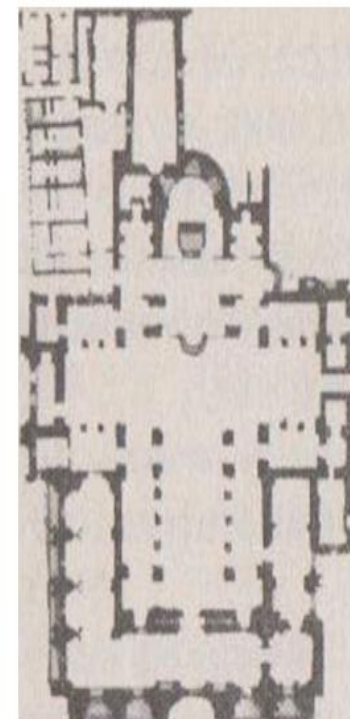
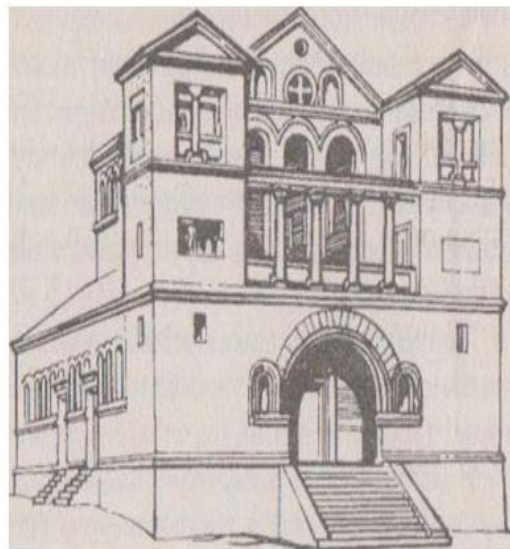
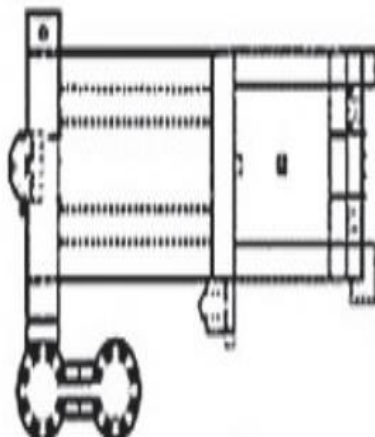
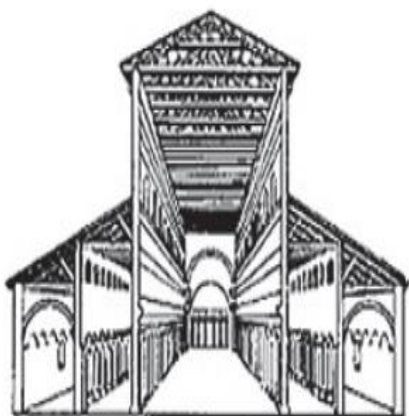

Вівтар у Михайлівському
Золотоверхому соборі

Біля вівтаря у великих храмах влаштовувався поперечний об'єм - трансепт, призначений для духовенства, хористів.

Внутрішній вигляд базиліки св. Петра в Римі, план.

Базиліка в Турманіні. Сирія 520 – 547 рр.

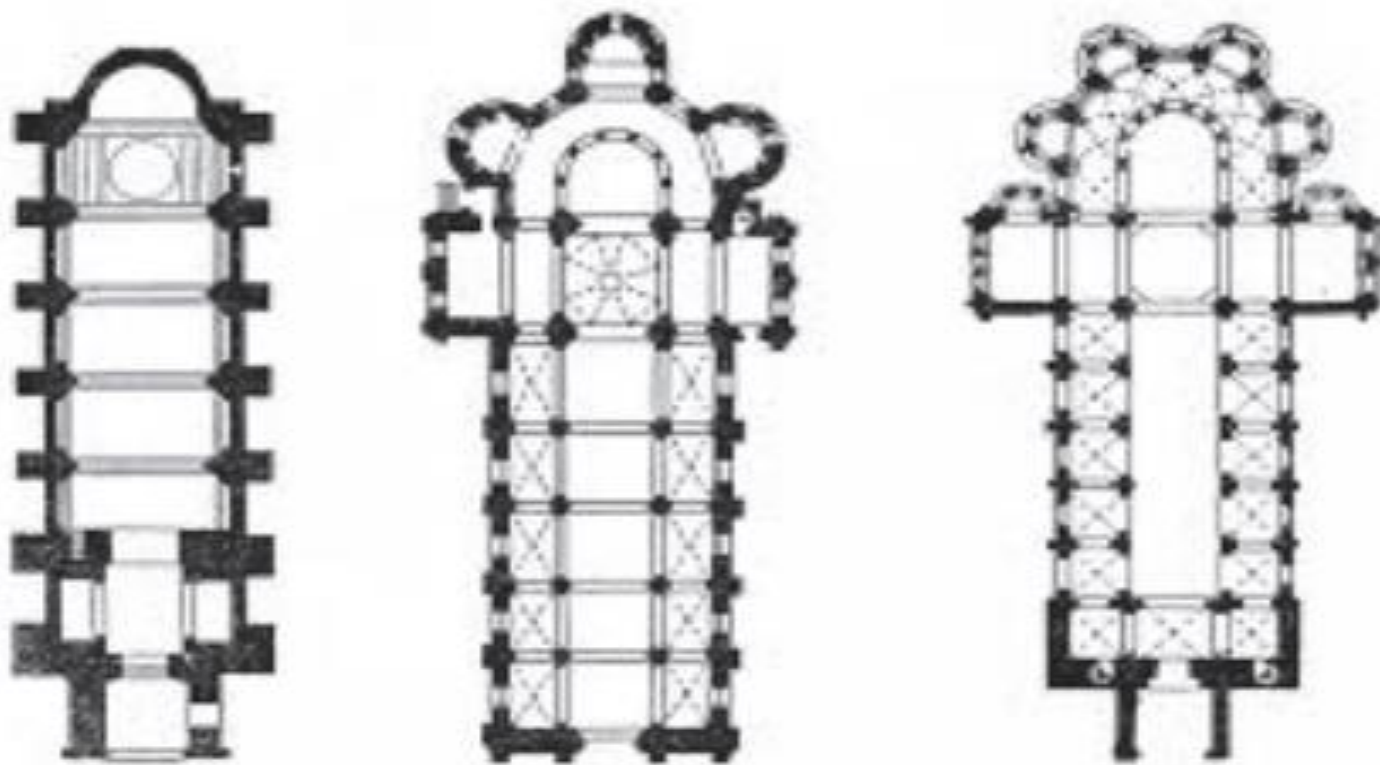
3. Романська архітектура, характер архітектурної та будівельної діяльності.

Культуру, яка склалася в часи середньовіччя на територіях сучасних Італії, Іспанії, Франції, Німеччини, Голландії, умовно називають романською від слова Rota - Рим.

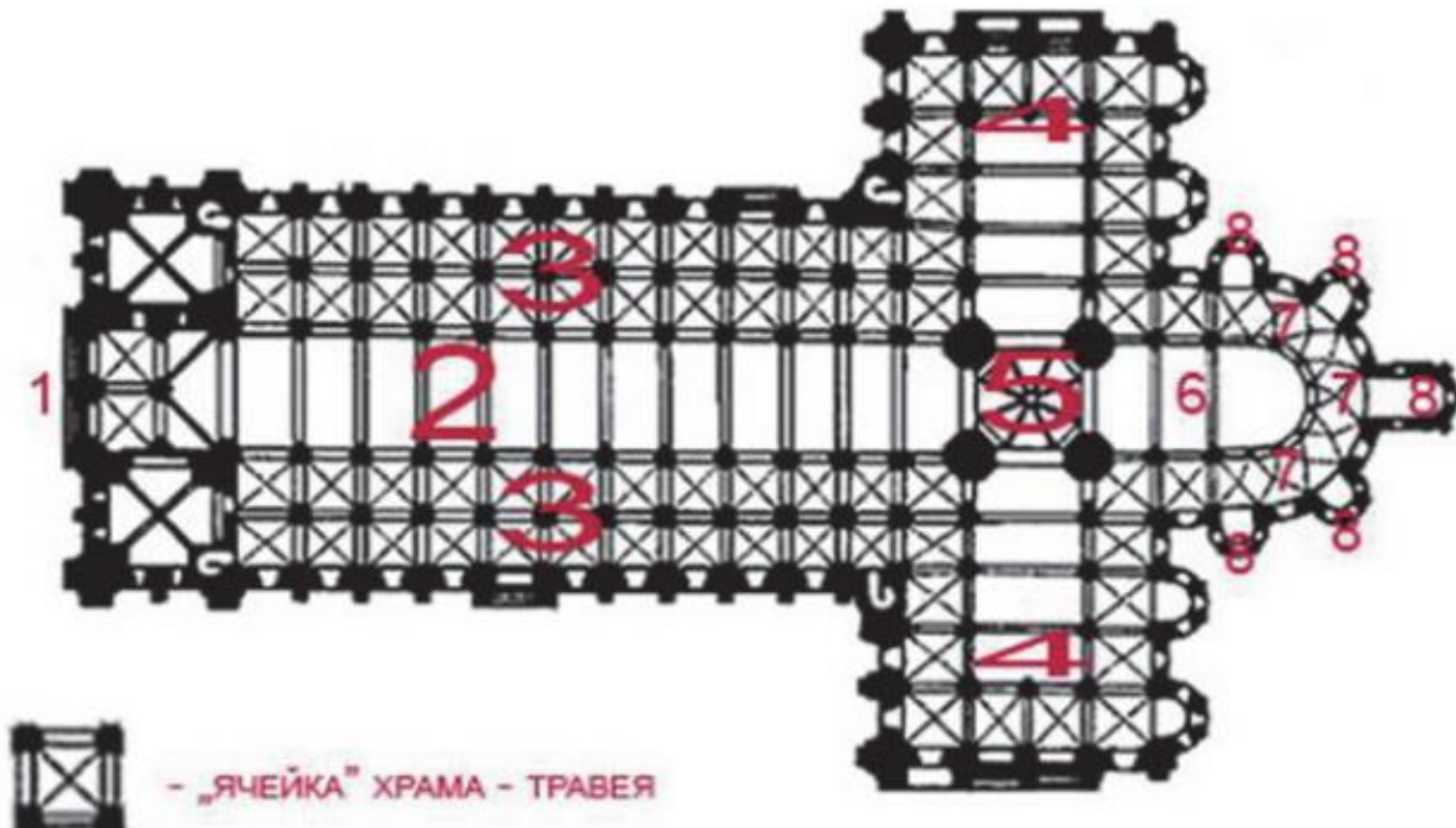
Цей історичний період тягнувся близько 800 років - з кінця V ст. до XIII ст. Історія романської архітектури поділяється на два нерівновеликих часових відрізки:

- протороманський або раннього середньовіччя з кінця V ст. по X ст.;

- розвинутий романський або пізнього середньовіччя - XI - XIII ст.

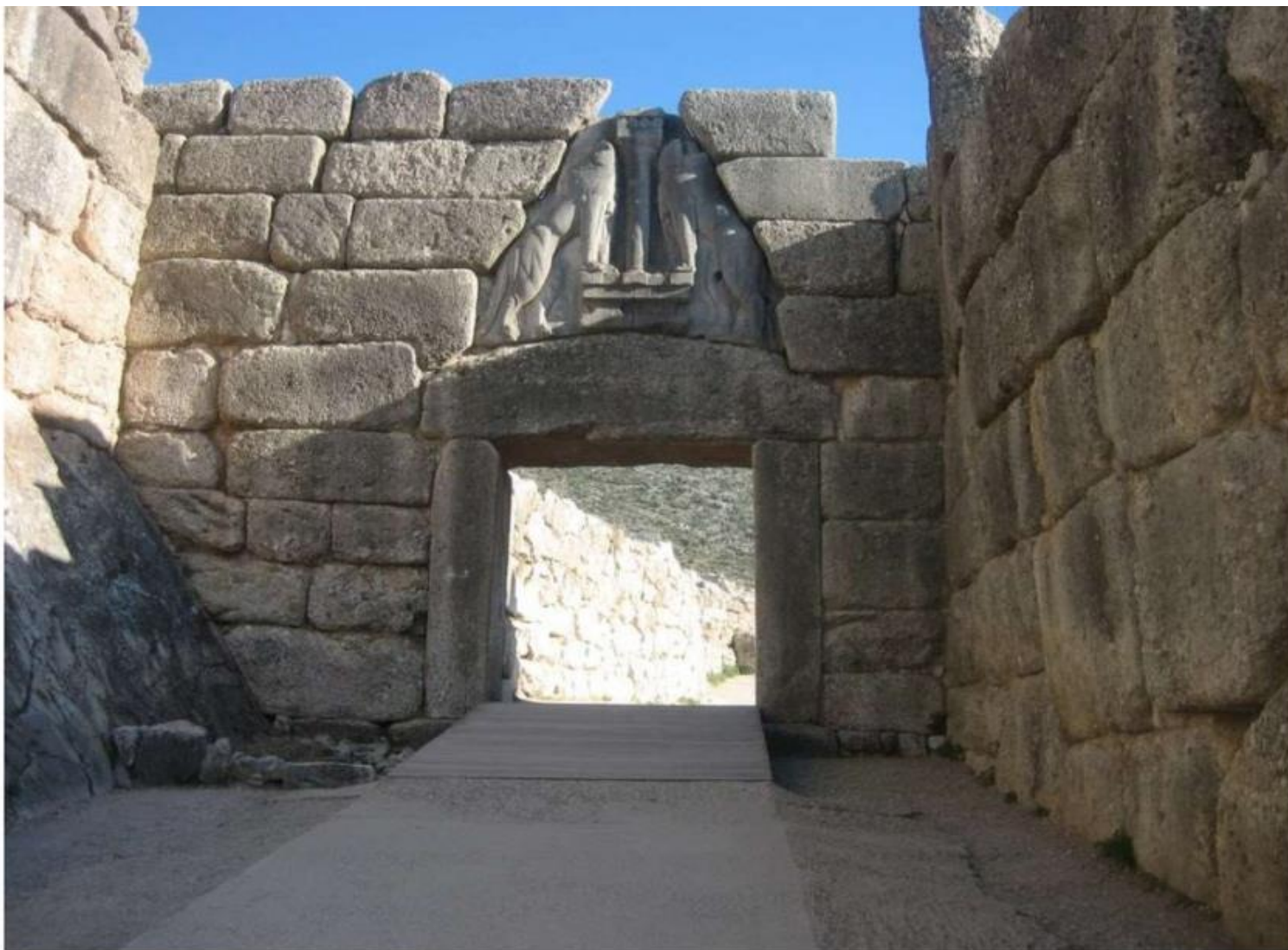

Плани храмів раннього середньовіччя.

Романський стиль:

- 1 – вхідний портал; 2 – центральний неф; 3 – бокові нефи; 4 – трансепт; 5 – купол; 6 – хор; 7 – обхід; 8 – капелли.

Левові ворота, Мікени, Греція, 1250 р. до н.е. – вхід до цитаделі через стіни, які називають «циклопічними»

Основними,
найважливішими
об'єктами будівництва
раннього середньовіччя
були оборонні комплекси -
замки, укріпленні міста,
монастирі-фортеці.

Найвища оборонна башта -
донжон.

Башта Донжон у Ліллебонні
(Франція).

Замок Вартсбург, Німеччина

Замок Тамплієрів на Закарпатті. (с.Середнє)

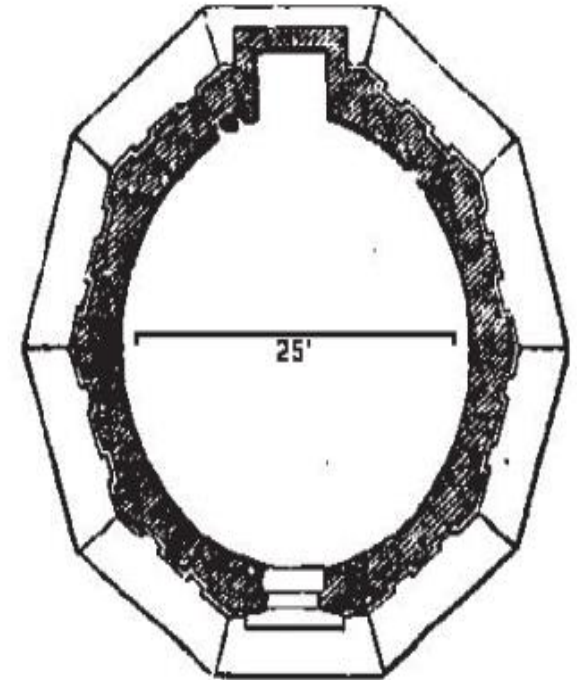
У будівлях ранньороманської доби часто зустрічаються колони, карнизи, східці та інші конструкції зі старих будівель. До X ст. для мурування використовували місцевий вапняк або пісковик, що мали нестабільну міцність та водостійкість. У XI ст. основним матеріалом для мурування був тесаний камінь. Розміри кам'яних блоків приймалися 60...75 x 40...50 x 35...40 см.

Мурування з каменю.

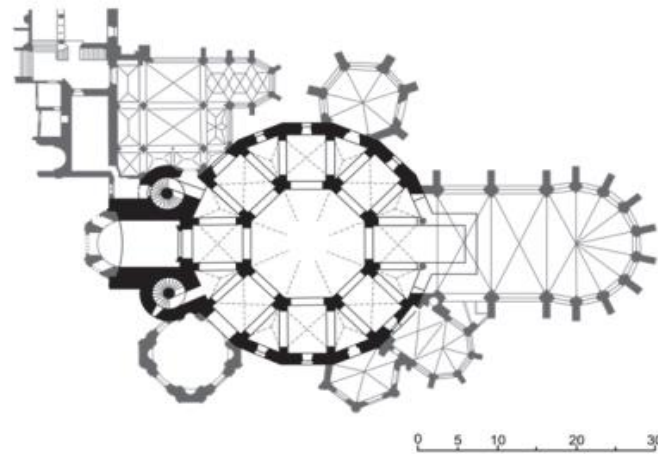
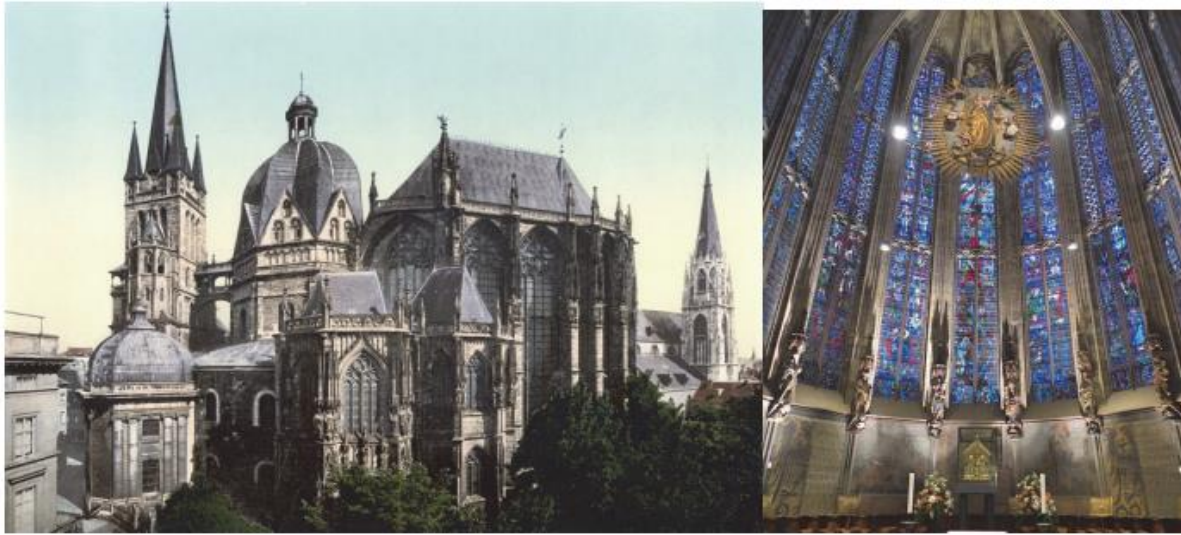

4. Архітектура протороманського періоду (кінець V - X ст.)

З кінця V ст. в житті
Західної Європи
спостерігається
загальний занепад
культури і техніки.
Рим постійно
піддавався нападам
варварів. Так в 410
р. він був
захоплений
вестготами, а в 455
р. - вандалами. У
446 р. Західна
римська імперія
припинила своє
існування.

Мавзолей короля Теодоріха, Італія. План
мавзолею (2-й ярус).

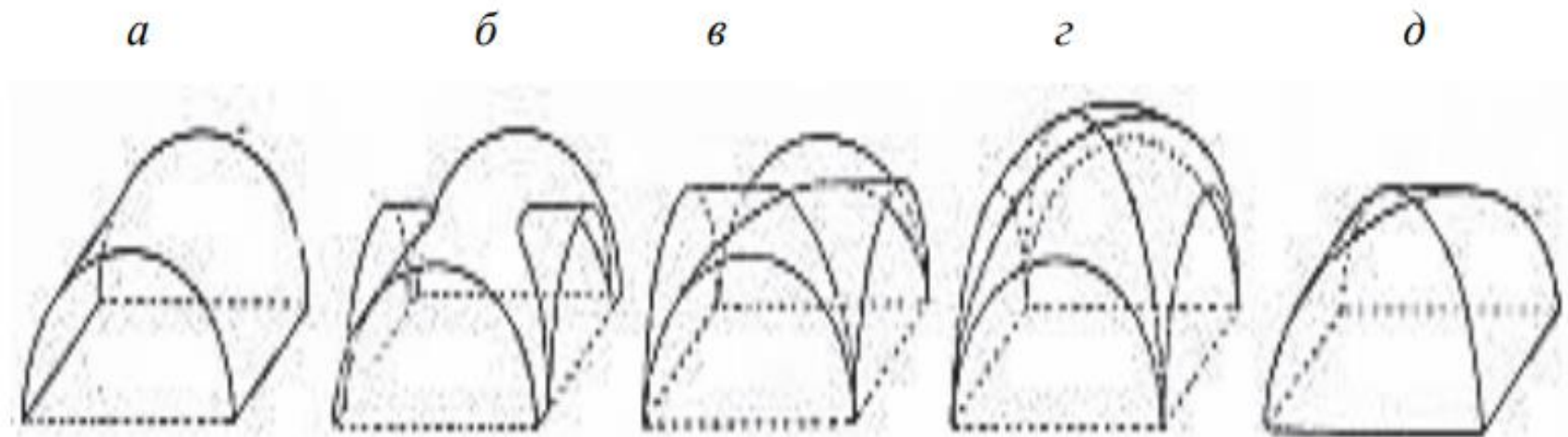
Капела у м. Мюнхені, Німетчина, інтер'єр, план.

5. Пізньороманська архітектура (XI - XIII ст.)

З початку XI ст. життя у Західній Європі нормалізується. Збільшується роль і фінансові можливості монастирів - спорудження монастирських комплексів стає основним видом будівництва. Просторово-конструктивне рішення романської базиліки остаточно було сформовано в XI ст. на основі ранньохристиянських римських храмів.

Схеми склепінь для покриття прямокутних приміщень у романський період:

а - циліндричне; б - циліндричне з розпалубками; в - хрестове; г – хрестове з нервюрами; д – зімкнене.

Хрестові склепіння фактично були каркасними конструкціями. їх нижні поверхні виконували з виступаючими ребрами, розміщеними по діагоналях - нервюрами.

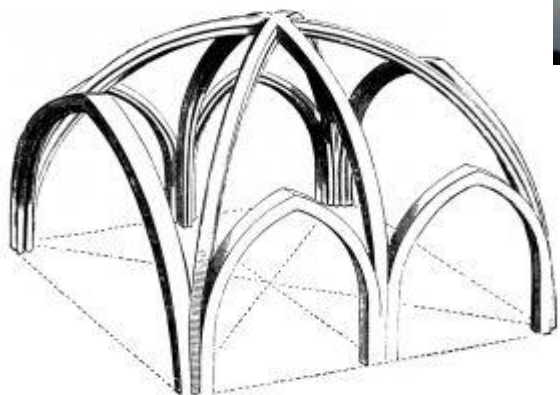

Схема
шестичастинного
нервюрного склепіння

Нервюрне склепіння

Спирання пучка нервюр на колону

Нервюри продовжувалися на поверхнях несучих колон, увінчаних капітелями, тонкими півколонками - гуртами, що збагачувало інтер'єри. Інтер'єри романських храмів суворі та прості, вони слабо освітлені через невеликі вікна, розташовані у верхніх частинах стін середніх нефів.

Баптистерій - споруда, призначена для хрещення, круглої або багатогранної форми в плані, перекрита куполом.

- Внутрішній простір

- Баптистерій Сен-Жан.
Фасад будівлі у Франції

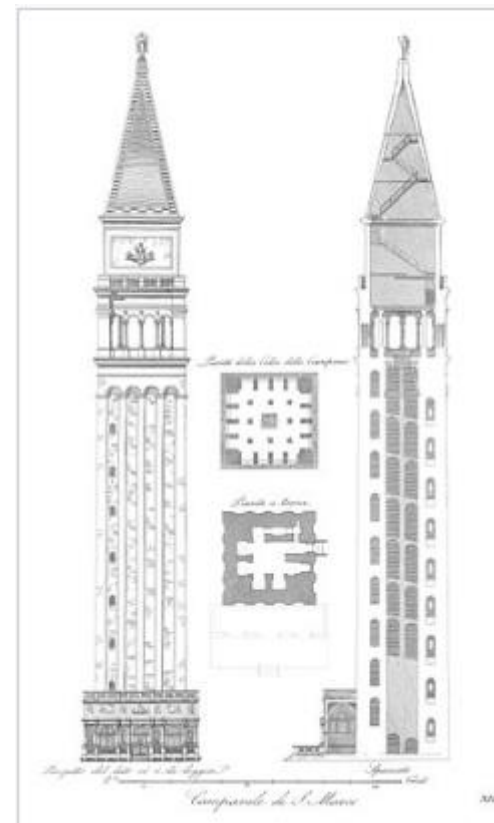

Будівництво баптистерію (хрестильні) - центричної, круглої у плані будівлі розпочато в 1153 р. арх. Діотисальні, а закінчене лише в кінці 1363 159 161 р... Споруда баптистерію в Пізі має висоту 54,86 м, а довжину кола - 107,24 м. Це найбільший баптистерій Італії.

Кампаніла (вежа-дзвіниця) закладена в 1174 р.

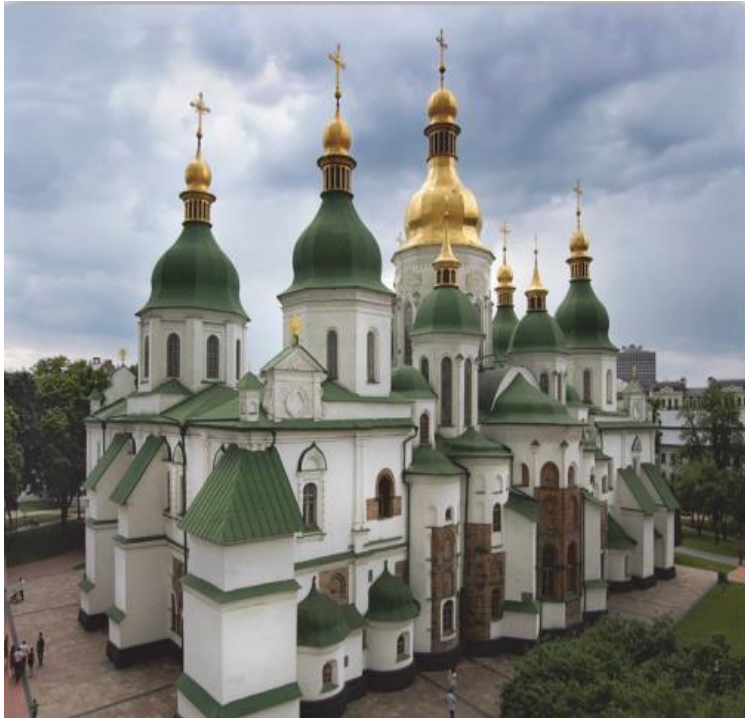

Дзвіниця-Кампаніле в народі і серед туристів називається Падающою вежею, м. Піза. Італія. Знаходиться на «Площі чудес», по сусідству з собором, Хрестильний і кладовищем Кампо-Санто.

Креслення башти з книги 1831р.й театр; 3 – Малий театр (Одеон)

У період розвитку романської архітектури у західній Європі, на території Східної Європи з кінця IX до середини XIII існувала Київська Русь - середньовічна держава з центром у Києві.

**Софійський собор у м.
Києві. Україна.**

**Печерська лавра у м. Києві,
Україна. План.**

6. Особливості ранньохристиянського та романського стилю будівництва та архітектури

- У середньовічні часи в X - XIII ст. було розроблено просторово - конструктивне і художнє рішення храмових базилік

- Протягом майже 500 років, аж до X ст. здебільшого велось оборонне і житлове будівництво з дерева

- Мурованими будували замки, міста-фортеці, нечисленні храми. Лише починаючи з X ст. поступово почали відновлювати будівельну техніку і конструктивні системи ранньохристиянських храмів

- Після падіння Римської імперії в Західній Європі були втрачені здобутки античної архітектури.

- З розвинутої романської архітектури виросла велика архітектура готики